

İhracat iklimi endeksi 51,6'ya düştü

■ Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin** Haziran 2024 sonuçları açıklandı. Endekste eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor. **İSO Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi** hazıranda eşik değer olan 50'nin üzerinde kalarak Türk ihracat pazarlarındaki talep koşullarının üst üste altıncı kez aylık bazda iyileştiğini gösterdi. Hazıranda ana ihracat pazarları içerisinde ekonomik aktivitenin en güçlü genişleme kaydettiği ülke BAE oldu.

Ekonomi soğudu ihracat iklimi geriledi

Uygulanan sıkılaştırma politikaları ile ekonomide soğuma başladı. İhracat iklimi endeksi 1 yılın zirvesinden geriledi. **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, haziranda 51,6'ya gerileyerek marttan beri en düşük seviyeye indi. Endeks, mayısta 52,8'e yükselerek Nisan 2023'ten bu yana en yüksek seviyeye ulaşmıştı. İhracat ikliminin yanı sıra imalat **sanayi** de, gerilemeye devam etti. **ISO** PMI, haziranda 47,9'a gerileyerek, üç ay üst üste eşik değer olan 50,0'nin altında kaldı.

FOTOGRAF: KARAR ARŞİVİ

Ekonomi yönetiminin uyguladığı politikalarla ekonomi durulma işaretleri başladı. Hem ihracat iklimi hem de imalat **sanayide** gerileme başladı. **İstanbul Sanayi Odası**'nın (**ISO**) açıkladığı Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin Haziran 2024 sonuçları açıklandı. **ISO**

Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, haziranda 51,6 oldu. Endekste eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor. **ISO** **Türkiye** İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi haziranda eşik değer olan 50'nin üzerinde kalarak Türk ihracat pazarlarındaki

talep koşullarının üst üste altıncı kez aylık bazda iyileştiğini gösterdi. Mayıs'ta 52,8 olan endeks, haziranda 51,6 ile marttan bu yana en düşük seviyeye gerileyerek ihracat iklimindeki güçlenmenin hız kestiğine işaret etti. Haziranda Türk imalatçılarının ana ihracat pazarları içerisinde ekonomik aktivitenin en güçlü genelleme kaydedildiği ülke

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) oldu. Bu ülkede üretim artışı yaklaşık son bir buçuk yılın en düşük oranında gerçekleşmesine rağmen güçlü temposunu korudu. Bir diğer güçlü gelişme, Türkiye'nin imalat **sanayi** ihracatındaki yüzde 6'lık payıyla en büyük ikinci ihracat pazarı olan ABD'de yaşandı. Bu ülkenin ekonomik aktivitesinde büyüme Nisan 2022'den bu

yana en yüksek hıza ulaştı. Türk imalatçıların en büyük ihracat pazarı olan Almanya'da ise iktsadi faaliyet mayısta son bir yılın ilk artışı göstermesinin ardından haziranda yeniden hafif düşüş kaydetti. Diğer Euro Bölgesi ülkelerinden İtalya, İspanya ve Hollanda'da üretim artışı hız keserken, Fransa'da ise daralmanın sürdüğü görüldü. -**EKONOMİ SERVİSİ**

EURO BÖLGESİ DIŞINDAKİ AVRUPA ÜLKELERİNDE BÜYÜME EN DÜŞÜK SEVİYEDE

Euro Bölgesi dışındaki Avrupa ülkelerine bakıldığında, Birleşik Krallık'ta ekonomik aktivitenin sergilediği güçlü artışa rağmen birlikte büyüme son bir yılın en düşük oranında gerçekleşti. Orta Avrupa'da ise zayıf belirtileri haziranda da devam etti. Polonya ve Çekya'da imalat **sanayi** üretimi azalmaya devam ederken, Romanya'da iki aylık büyümenin ardından ilımlı düşüş kaydetti. Rusya'da da ekonomik aktivite yeniden düşüşe geçti. Hazirandaki anket kapsamındaki tüm ülkeler içerisinde en hızlı üretim artışı Katar'da gözlemlendi. Bu ülkeyi Suudi Arabistan ve Hindistan takip etti.

'GERİLEMENİN GEÇİCİ Mİ KALICI MI OLDUĞUNU TEMMUZ VERİLERİ BELİRLEYECEK'

Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, haziran ayı sonuçlarını değerlendiren S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, "Haziranda büyümenin bir miktar yavaşlamasına rağmen Türk ihracatçıların talep koşulları genel olarak olumlu yöndeki seyrini korudu. Özellikle ABD ve BAE pazarları genel görünümü destekledi. İyileşmenin haziranda gösterdiği yavaşlama, büyük ölçüde Avrupa'daki ekonomik toparlanmanın ikinci çeyrek sonunda bir miktar hız kaybetmesinden kaynaklandı. Dolayısıyla bunun sadece geçici bir fren mi, yoksa daha uzun süreli bir yavaşlama döneminin başlangıcı mı olduğu sorusunun yanıt bulması açısından temmuz PMI verileri yakından takip edilecek" ifadelerini kullandı.

İMALAT **SANAYİDE** DÜŞÜŞ HIZ KESMİYOR

İstanbul Sanayi Odası (**ISO**), Haziran 2024 Raporu ile Türkiye İmalat Satın Alma Yöneticileri Endeksi'nin (PMI) güncel verilerine göre, mayıs ayında 48,4 olan manşet PMI, haziranda 47,9'a gerileyerek, üçüncü ay üst üste eşik değer olan 50,0'nin altında kaldı. Talep koşullarındaki zayıflık, sektörün faaliyet koşulları üzerinde belirleyici olmaya devam etti ve hem yeni siparişlerde hem de üretimde yavaşlamanın sürmesine neden oldu. Üretimde üst üste üçüncü ay azalma gerçekleşirken, düşüş bir önceki aya göre hafif hız kesmesine rağmen belirgin gerçekleşti. Yeni siparişlerde yılın en sert yavaşlaması kaydedilirken, satış fiyatları enflasyonu son dört buçuk yılın en düşük seviyesine geriledi. **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye Sektörel PMI raporuna göre takip edilen sektör içerisinde yeni siparişleri artırılabilenlerin sayısı mayıs ayında üç iken haziranda ikiye geriledi. On sektörden üçü satış fiyatlarını düşürürken, girdi maliyetleri enflasyonunda genele yayılı azalma kaydedildi. İş yüklerinin azalmasıyla birlikte makine ve metal ürünleri hariç tüm sektörlerde istihdam düşüş gösterdi.

DIŞ TİCARET AÇIĞI ARTTI

Genel seçimlerden sonra ekonomide bayrağı devralan ekonomi yönetimi ihracatın artıp ithalatın düşeceği mesajlarını vermişti ancak bu durum açıklanan verilere henüz yansımış değil. Haziran ayında dış ticaret açığındaki artış dikkat çekti. Ticaret Bakanlığı'nın öncü verilerine göre haziran ayında ihracat yüzde 10,6 düşüşle 18,6 milyar dolar oldu. İthalat ise yüzde 4,1 gerilemeyle 25 milyar dolar olarak kaydedildi. Bu verilerin ardından dış ticaret açığı haziran ayında yüzde 21,4 artışla 6,4 milyar dolar olarak gerçekleşti. Dış ticaret hacmi aynı dönemde yüzde 6,9 oranında azalarak 43,6 milyar dolar oldu. Bakanlığın verilerine göre ihracatın ithalata karşılama oranı 5,4 puan azalarak yüzde 74,3 olarak gerçekleşti. Enerji verileri hariç tutulduğunda, ihracatın ithalata karşılama oranı 4,7 puan azalarak yüzde 85,8 olarak oldu. Enerji ve altın verileri hariç tutulduğunda ise, ihracatın ithalata karşılama oranı 8,1 puan azalarak yüzde 89,9 olarak gerçekleşti. Yılın ilk altı ayında ihracat, yüzde 2 oranında artarak 125,5 milyar dolar oldu. İthalat, yüzde 8,5 oranında azalarak 168,7 milyar dolara geriledi. Dış ticaret hacmi aynı dönemde yüzde 4,3 oranında azalarak 294,1 milyar dolar olarak gerçekleşti. Yılın ilk altı ayında dış ticaret açığı yüzde 29,5 düşüşle 43,2 milyar dolar oldu.

Türkiye'nin ihracat iklimi iyileşiyor

Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen **ISO Türkiye** İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin Haziran 2024 sonuçları açıklandı. Endekste eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor. **ISO Türkiye** İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi hazırında eşik değer olan 50'nin üzerinde kalarak Türk ihracat pazarlarındaki talep koşullarının üst üste altıncı kez aylık bazda iyileştğini gösterdi.

Hazıranda Türk imalatçıların ana ihracat pazarları içerisinde ekonomik aktivitenin en güçlü genişleme kaydettiği ülke Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) oldu. Bu ülkede üretim artışı yaklaşık son bir buçuk yılın en düşük oranında gerçekleşmesine rağmen güçlü temposunu korudu. Bir diğer güçlü gelişme, Türkiye'nin imalat **sanayi** ihracatındaki yüzde 6'lık payıyla en büyük ikinci ihracat pazarı olan ABD'de yaşandı. Bu ülkenin ekonomik aktivitesinde büyüme Nisan 2022'den bu yana en yüksek hıza ulaştı.

ENDEKS, HAZİRAN'DA 51,6'YA GERİLEDİ

İhracat iklimi hız kesti

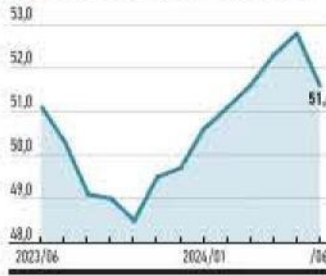
İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, haziranda bir önceki aya göre 1,2 puan düşüşle 51,6'ya geriledi. Mart ayından bu yana en düşük seviyesine gelen endeks, bununla birlikte üst üste altıncı ayda da 50 eşik değerinin üzerinde seyretti

ve ihracat pazarlarındaki talep koşullarının iyileştiğini gösterdi. Avrupa'da ekonomik toparlanmanın hafif hız kaybetme sinyali vermesi ve Rusya'nın yavaşlaması endeksi aşağı çekerken, ABD'de ekonomik aktivitedeki iyileşme ise endekse pozitif katkı verdi. **04**

51,6 İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, haziranda 51,6 oldu. İSO Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi haziranda eşik değer olan 50'nin üzerinde kalarak Türk ihracat pazarlarındaki talep koşullarının üst üste altıncı kez aylık bazda iyileştiğini gösterdi. Mayıs'ta 52,8 olan endeks, haziranda 51,6 ile marttan bu yana en düşük seviyeye gerileyerek ihracat iklimindeki güçlenmenin hız kestiğine işaret etti. Haziranda Türk imalatçıların ana ihracat pazarları içerisinde ekonomik

İSO İhracat İklimi Endeksi

aktivitenin en güçlü genişleme kaydettiği ülke Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) oldu. S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, "Haziranda büyümenin bir miktar yavaşlamasına rağmen Türk ihracatçıların talep koşulları genel olarak olumlu yön-

deki seyrini korudu. İyileşmenin haziranda gösterdiği yavaşlama, büyük ölçüde Avrupa'daki ekonomik toparlanmanın ikinci çeyrek sonunda bir miktar hız kaybetmesinden kaynaklandı."

Sanayi devlerinin bilançosunu enflasyon 'düzeltilti'

KRİTİK AÇI
İsmet Özkul
ismetozkul@gmail.com

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) en büyük 500 sanayi kuruluşu araştırması, ortaya koyduğu bir dizi önemli sonucun yanı sıra reel sektörün sağlığı konusunda da önemli bilgiler sunuyor. 2023 yılı sonuçları özellikle borçluluk oranları konusunda radikal bir "düzelme" olduğu görüntüsü veriyor. 2022 yılı bilanço verilerine göre İSO-500 şirketlerinin toplam kaynaklarının yüzde 64.26'sı borçlardan, yüzde 35.74'ü özkaynaklardan oluşuyordu. 2023 sonuçlarına göre ise toplam kaynaklar içinde borçların payı yüzde 45.46'ya düşerken özkaynakların payı yüzde 54.54'e çıkmış gözüküyor. Borç-özkaynak dengelerinin değişimi için çok kısa bir süre olan 1 yıl içinde 18.80 puanlık bir düzelme olağanüstü bir gelişme sayılır. Gerek reel Merkez Bankası'nın reel sektörün tamamını kapsayan, gerekse İSO'nun en büyük birinci ve ikinci 500 sanayi kuruluşu araştırmalarında ortaya çıkan kritik sonuçlardan birisi, reel sektörün zayıf özkaynak yapısı sorunu idi. Bu nedenle, 2023 yılındaki bu değişikliğin önemi daha da artıyor. Ancak bu veriye bakarak hemen kesin yargıya varmamak gerekiyor. Çünkü bu pembe görüntüyü yaratan asıl faktör sanayi devlerinin özkaynaklarını güçlendirmeleri ve borçlarını azaltmaları değil, kalıcı yüksek enflasyon yüzünden bilanço uygulamasında enflasyon düzeltilmesine geçilmiş olması.

Bu nedenle şirketlerin aktiflerindeki varlıklarının ve buna paralel olarak özvarlıklarının bilanço değeri hızla artarken, mali borçlarının bilanço kaydında bir değişiklik olmadı.

Bilanço sistemindeki bu değişiklik sayesinde özvarlıklar, kaydi olarak artarken borçlar yerinde saydı. Bu da borçluluk oranını düşürdü, özvarlık oranını artırdı.

İSO sunumlarında enflasyon düzeltilmesi öncesi bilanço değerlerini de açıkladı. Bu, rakamları yanlış yorumlanmamız için önemli bir katkı. Borçluluk ve özkaynak oranlarını enflasyon düzeltilmesi öncesi verilerle yapsak bir düzelme olmadığı da görülmüş oluyor. Bu verilerle sanayi devlerinin borçluluk oranı yüzde 64.26'dan yüzde 66.79'a çıktı, özkaynak oranı da yüzde 35.74'ten yüzde 33.21'e indi. Yani bu hesaba göre özkaynak-borç dengesinde 18.80 puanlık bir düzelme değil, 2.53 puanlık kötüye gidiş var. Bu noktada finansman giderleri ile faaliyet karı dengesindeki gelişmeler, resmi daha net görmemize yardımcı olabilir. 2023 yılında İSO-500'ün toplam faaliyet karı yüzde 39.66 artarken, finansman giderlerindeki artış yüzde 92.47'yi buldu.

TÜİK'in 12 aylık ortalama tüketici enflasyonuna göre faaliyet karları reel olarak yüzde 9.23 azalırken, finansman giderleri reel olarak yüzde 25.09 arttı. Sonuç olarak finansman giderlerinin faaliyet karına oranı 2022 yılında yüzde 41.29 düzeyinde iken 2023 yılında 16.61 puanlık bir sıçrama ile yüzde 56.90'a tırmandı. Yani sanayi devleri faaliyet karlarının yarısından fazlası kadar borç faizi ödemesi yapmışlar. 2023 yılı genel ve yerel seçimlerin gölgesinde çok daha kolay koşullarda geçmişti. Hem toplam borç miktarının, hem de faizlerin daha yüksek olduğunu dikkate alırsak 2024 yılının çok daha zorlu geçeceği ortada.

SEKTÖRDE HAZİRAN AYINDAKİ İHRACAT KAYBI YÜZDE 20'Yİ AŞTI, İŞTEN ÇIKARMALAR SÜRÜYOR

Hazır giyim krizden katma değerli üretimle çıkacak

En fazla ihracat gerçekleştiren sektörler sıralamasındaki yerini çelik sektörüne kaptıran hazır giyimde, haziran ayındaki ihracat kaybı yüzde 20'yi aştı. Sektörde kalıcı iyileşme için dönüşüm başlarken, sektör temsilcileri, Türkiye'nin avantajlarını coğrafi konum, sürdürülebilirlikte alınan yol ve entegre yapı olarak sıralayıp, çıkışın yüksek adette değil katma değerli üründe olduğunu dile getirdi.

YENER KARADENİZ
İSTANBUL

Yüksek maliyetler nedeniyle Türkiye'nin rakip ülkelere göre pahalı kalması, dünyadaki resesyona, hedef ülkelerdeki seçim çalışmaları ve devam eden savaş ortamı, haziran ayı itibarı ile hazır giyim sektöründe ihracat düşüşünün derinleşmesine yol açtı. Haziran ayında dış satımda yüzde 21,3 kan kaybeden sektör, en yüksek ihracat yapan sektörler sıralamasında üçüncülüğü uzun bir aranın ardından çelik sektörüne kaptırdı. Hedef ülkelerde sipariş istahının artmasına rağmen fiyat farkı nedeni ile siparişlerin rakiplere gitmeye devam ettiğini dile getiren sektör temsilcileri, kurdaki başkının sürmesinin de etkisi ile beklenen ihracat artışının başka bahara kaldığını anlattı. Her ne kadar kurun seviyesi önemli olsa da sektörde katma değeri artıracak ve kalıcı bir iyileşme sağlayacak dönüşümün yaşanmasının önemine dikkat çeken iş insanları, bu noktada Türkiye'nin avantajlarını tedarik güvenliği, sürdürülebilirlikte alınan yol, dijital ürün pasaportu, sınırdaki karbon düzenlemesi mekanizmasına hazırlık ve hammadden son ürüne kadar entegre üretim yapısı olarak sıraladı.

İstihdam 1 milyonun altında
Tekstil ile birlikte toplamda yıllık 30 milyar dolardan fazla ihracat gerçekleştiren ve dış ticaret fazlası veren nadir sektörler arasında yer alan hazır giyim sektöründe, kan kaybı uzun süredir devam ediyor. Birçok alanda olduğu gibi konkordatolar ile de mücadele veren sektörde son bir yılda 2 binden fazla şirket kapandı ve istihdam kaybı zirve yaptı. Sosyal Güvenlik Ku-

■ Hedef ülkelere sektörel ihracat performansı

TİM verilerine göre en büyük 20 pazar dikkate alındığında sektör ihracatı 15 ülkede düşüş gösterdi. En yüksek oranlı düşüş yüzde 52'lik oran ile İsrail'e gerçekleşti ve 107 milyon dolara geriledi. Onu yüzde 42'lik düşüş ve 184 milyon dolarlık ihracat ile Rusya izlerken 3. en fazla düşüş

yaşanan ülke ise yüzde 40'lik oran ve 86 milyon dolar ile Libya oldu. Yüzde 46,6 ile ihracatın en fazla arttığı ülke ise Polonya olarak öne çıktı. Polonya'ya ilk yarıda 314 milyon dolarlık hazır giyim ihracatı gerçekleştirirken onu yüzde 23,2'lik artış ile Hollanda ve yüzde 15,1'lik artış ile de İsviçre izledi.

rumu tarafından son yayınlanan Nisan 2024 verilerine göre sektörde bir yıllık süreçte toplam şirket sayısı 42 bin 434'ten 40 bin 214'e gerilerken, istihdam ise 673 binden 600 bine düştü. Tekstil ile birlikte bakıldığında ise toplam istihdam kaybı 200 bini aştı ve 2020'den bu yana toplam istihdam ilk kez 1 milyon sınırının altına düşerek 993 bin olarak gerçekleşti.

Siparişlerde daralma sinyali
Önümüzdeki döneme dair sinyaller de çok olumlu değil. Merkez Bankası verilerine göre bir önceki yıl yüzde 78,1'e kadar yükselen kapasite kullanım oranları yüzde 77,6'ya geriledi. **İstanbul Sanayi Odası** PMI verilerine göre de yeni siparişler son üç ayda ilk kez yavaşladı ve talepte zayıflık sinyali verdi. İkinci çeyreğin son ayında üretim yeniden daralmaya geçerken istihdam ve satın alma faaliyetleri de düşüş gösterdi. 1 yılı aşkın süredir devam eden negatif tablo birçok alanda olduğu gibi hazır giyim sektöründe de bir anlamda dönüşümü zorunlu kıldı. Her ne kadar kurun seviyesi, söz konusu negatif tablonun önemli sebeplerinden biri olarak gösterilse de kalıcı bir iyileşme için katma değerli üretim işaret edildi.

"Daha az adet daha fazla katma değer"

KG başına ihracat değerinde gerileme
Hazır giyim ihracatında yüksek oranlı düşüşün yanında kg başına ihracat değerinde de düşüş yaşandı. Bu yılın ilk yarısında hazır giyim ihracatının kg başına değeri bir önceki yılın aynı dönemine göre 15,74 dolardan 15,31 dolara geriledi. Bunun sebebinin ise geçen sene hammadde fiyatlarının yansımalarının bir sonucu olarak gösteren TGSD Başkanı Kaya, "2022 ile karşılaştırıldığında 14,3 dolardan 15,3 dolara yükselmiş. Aslında her sene üstüne birer dolar koyarak gelmişiz. Zaten birim fiyatı artırmamız yolu katma değeri artırıyor. Katma değeri de artırmak için lüks markalara kaymamız gerekiyor. Üst segmentten de talep var" dedi.

■ Kg başına ihracat değerinde gerileme

Hazır giyim ihracatında yüksek oranlı düşüşün yanında kg başına ihracat değerinde de düşüş yaşandı. Bu yılın ilk yarısında hazır giyim ihracatının kg başına değeri bir önceki yılın aynı dönemine göre 15,74 dolardan 15,31 dolara geriledi. Bunun sebebinin ise geçen sene hammadde fiyatlarının yansımalarının bir sonucu olarak gösteren TGSD Başkanı Kaya, "2022 ile karşılaştırıldığında 14,3 dolardan 15,3 dolara yükselmiş. Aslında her sene üstüne birer dolar koyarak gelmişiz. Zaten birim fiyatı artırmamız yolu katma değeri artırıyor. Katma değeri de artırmak için lüks markalara kaymamız gerekiyor. Üst segmentten de talep var" dedi.

■ "Adet değil, niteliğe oynamamız lazım"

Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (TGSD) Başkanı Ramazan Kaya, haziran ayında bayram tatili nedeniyle bir hafta iş kaybı yaşandığını hatırlatarak, aylık bazda yaşanan negatif tablo bu gelişmenin payının da yüksek olduğunu belirtti. Birçok sektör temsilcisinin aksine ikinci yarıda toparlanma olacağına dair inancını dile getiren Kaya, bu noktada Türkiye'nin avantajları ve gerçekleştirdiği dönüşüm konusunda şu bilgileri verdi: "Biz ürün ve pazar çeşitliliğini arttırmaya çalışıyoruz. Yüksek maliyetler nedeniyle giriş segmenti ürünlerde fiyat tutturamayacağımız için adet değil niteliğe oynamamız lazım. Onun için Ar-Ge, tasarım, koleksiyon, aktif ve dijital pazarlama gibi işlere yönelidik. En büyük dönüşüm sürdürülebilirlik alanında

yaşanıyor. 2 yıl sonra AB dijital ürün pasaportuna geçtikten sonra rakip ülkeler sınırdaki karbon vergisi uygulaması ile karşı karşıya kalacaklarından dolayı bizim burada olduğumuz yol bize büyük avantaj sağlayacak. Bu noktalarda rakip ülkelere daha avantajlı durumdayız. Pamuktan deriye kadar olan bir entegrasyon söz konusu. Hem organik hem diğer sertifikalı ürünleri yapma kabiliyetimiz diğer ülkelere göre daha fazla. Bir de AB'de enfasyon ve resesyona daha normalleşti. Bundan dolayı AB'li alıcılar tedarik güvenliği nedeniyle yakından tedariğe yönelidi. Burada da Türkiye'nin doğal avantajı var. Jeopolitik riskler nedeni ile yakından tedarik önemli hale geldi. Üstelik stoklar da eridi. Son olarak da online ve sokak modası markalarının sayısı arttı."

PİYASALARIN NABZI

Borsada yatırımcıların radarında hangi hisseler var?

YÜKSELİŞTEKİLER

• **Oyak Çimento (#OYAKC):** 4 gündür yükseliyor. Bir ayda %17,80 ve bir yılda %57 yükseldi.
• **Çimsa (#CIMSAS):** 4 gündür yükseliyor. Bir ayda %10,81 ve bir yılda %80 yükseldi.
• **Ege Endüstri (#EGEEN):** 4 gündür yükseliyor. Bir ayda %3,53 ve bir yılda %139 yükseldi.
• **Enlak Komut GMYO (#EKGYO):** 4 gündür yükseliyor. Bir ayda %26,26 ve bir yılda %41 yükseldi.
• **İzmir Furça (#IZFAS):** 4 gündür yükseliyor. Bir ayda %22,03 ve bir yılda %249 yükseldi.

DÜŞÜŞTEKİLER

• **Yayla Enerji (#YAYLA):** 5 gündür sürekli düşüyor. Son bir ayda %10 geriledi.
• **Ak Enerji (#AKENR):** 5 gündür sürekli düşüyor. Son bir ayda %26,90 geriledi.
• **Burçelik (#BURCE):** 3 gündür sürekli düşüyor. Son bir ayda %24,91 geriledi.
• **Datagate Bilgisayar (#DGATE):** 3 gündür sürekli düşüyor. Son bir ayda %18,03 geriledi.
• **Fonet Bilgi Teknolojileri (#FONET):** 3 gündür sürekli düşüyor. Son bir ayda %9 geriledi.

NE OLDU?

• Otomotiv ihracatı Haziran'da %12 azaldı.
• Onaylanan yerli malzeme belgesi sayısı Haziran'da %3,9 arttı.
• Fransa'da anketler aşırı sağın ikinci turda da birinci parti olacağını gösteriyor.
• **İSO Türkiye** imalat satım alman yöneticileri endeksi (PMI) Haziran'da 47,9'a geriledi.
• ABD'de tarım dışı istihdam haziran ayında 206 bin kişi arttı.

NE OLACAK?

• Meksika Tüketici Enflasyonu verileri açıklanacak.
• Çarşamba günü Türkiye **Sanaş** Üretimi verileri izlenecek.
• Çarşamba günü işsizlik verileri takip edilecek.
• Perşembe günü Türkiye Perakende Ticaret verileri açıklanacak.
• Cuma günü Türkiye Cari Denge verileri açıklanacak.

Zirvede oldukları halde defter değerinin altındalar

BIST 30 Endeksinde yer alan 10 hisse yılın zirvesine geriledi. Zirvelerini görmelerine rağmen bu hisseler hala defter değerlerinin altında işlem görüyor.

BIST 30 kapsamında yer alan hisselerin yatırımcıların takibinde. Likit ve sektörlerinin güçlü şirketleri arasında yer alanlar nedeniyle bu hisseler yatırımcıların takibinde bulunuyor. Yılın zirvesine geriledi. 10 BIST 30 hissesinden ikisi defter değerinin altında işlem görüyor. Bu hisseler Ereğli Demir Çelik ve Kardemir D. Ereğli'nin Piyasa Değeri/Defter değeri 0,93 seviyesinde bulunuyor. Kardemir D'nin Piyasa Değeri/Defter Değeri 0,88.

Enka İnşaat ve Türkcell

Enka İnşaat ve Türkcell hisseleri yılın zirve seviyelerinde olmalarına rağmen PD/DD oranları 1,05 ve 1,63 seviyelerinde. Enka'nın yıllık getirisi sadece yüzde 44,67, Türkcell'in yıllık getirisi ise yüzde 173,93. Analistlerin yaptığı değerlendirmeler Türkcell'in öntümlü dönemde performansını sürdüreceği yönünde.

Yıllık zirvesine en yakın hisseler

Hisse	Son Bir Yıl Dip	Son Bir Yıl Zirve	Kapanış (TL, 05/07/2024)	Yıllık Getiri (%)	Zirvenin Ne Kadar Altında (%)	PD/DD	Aktif Büyüme 2024/03 (%)
GARAN	31,37	123,50	122,40	280,90	-0,89	2,01	65,53
TECELL	38,40	107,50	106,00	173,93	-1,40	1,63	156,97
EREGL	35,86	56,10	55,00	43,86	-1,96	0,93	89,61
KRDMD	20,71	33,00	32,34	38,46	-1,99	0,88	143,18
PGSUS	130,53	239,90	232,50	70,34	-3,08	2,11	117,47
ENKAİ	28,07	42,78	41,60	44,67	-3,17	1,05	88,84
ISCTR	5,34	16,78	16,20	17,61	-4,59	1,47	62,27
BIMAS	177,54	583,50	553,50	209,52	-5,14	4,03	168,44
TKASO	188,79	353,75	334,00	39,99	-5,58	4,67	122,70
AKBNK	19,38	70,75	66,75	233,91	-5,65	1,63	65,35

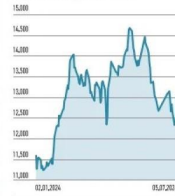
Yıllık zirvesine en uzak hisseler

Hisse	Son Bir Yıl Dip	Son Bir Yıl Zirve	Kapanış (TL, 05/07/2024)	Yıllık Getiri (%)	Zirvenin Ne Kadar Altında (%)	PD/DD	Aktif Büyüme 2024/03 (%)
GUBRFL	130,50	405,00	137,80	-51,73	-65,98	3,18	58,78
HEKTS	11,57	34,52	12,41	-61,34	-64,05	3,86	75,68
BRSAN	255,30	1044,70	439,00	62,23	-57,98	2,24	110,27
KONTR	152,10	351,00	165,00	1,63	-52,99	9,41	205,34
ASTOR	70,90	151,40	91,10	28,67	-39,83	6,20	159,56
KOZAL	18,52	33,92	21,84	-18,15	-35,61	3,39	0,00
SASA	33,76	64,40	44,00	-25,42	-33,73	2,75	193,99
DOAS	152,74	371,78	245,00	72,73	-28,72	1,12	164,23
ALARAK	77,90	144,22	108,80	37,32	-24,56	1,03	175,84
OYAKC	44,14	88,90	69,50	57,45	-21,82	2,76	212,04

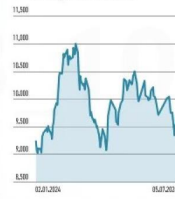
Yılın zirvesine geriledi. 10 BIST 30 hissesinden ikisi defter değerinin altında işlem görüyor. Bu hisseler Ereğli Demir Çelik ve Kardemir D. Ereğli'nin Piyasa Değeri/Defter değeri 0,93 seviyesinde bulunuyor. Kardemir D'nin Piyasa Değeri/Defter Değeri 0,88.

göre daha yüksek fiyattan işlem görmeleri yatırımcıların öntümlü dönemde daha yüksek beklentisi içerisinde olduklarını gösteriyor.

Zayıf Kapanış Endeksi

Zayıf Kapanış Endeksi

Astor Enerji ve Kontrolmatik ise zirve seviyelerine en uzak hisseler arasında yer alıyor. Bu iki hissenin PD/DD Oranı sırasıyla 6,20 ve 9,41.

ZEYNEP'E SOR
zeynep.aktas@gmail.com

AGRESİF YATIRIM MI, KORUYUCU YATIRIM MI?

Agresif Yatırım: yüksek getiri potansiyeli, büyüme fırsatları, piyasa fırsatlarından yararlanma. Yüksek risk, yüksek volatilité, zaman ve caba, stres ve belirsizlik.
Koruyucu Yatırım: düşük risk, istikrarlı getiri, düşük volatilité, finansal güvenlik. Düşük getiri potansiyeli, enflasyon riski, fırsat maliyetleri, sınırlı büyüme.

Uzun vadede hisse yükseliyor. Gelirleri geçen yıldan bu yana düştü. Faiz geliriyle kân büyüdü

Aksa hissesindeki bareteti nasıl değerlendirdiniz?
Görüntü olarak sizce nasıl duruyor? Mustafa Turuç

Mustafa, Aksa uzun vadede yükselen ivmesiyle yatırımcısının arzunu güldürüyor. Arada kır satışları ve düşüşlerle karşılaşsa da yönü hep yukarı oldu. Son bir yıldaki değer artışı da %82 seviyesinde bulunuyor. Büyük ortak Emniyet Ticaret'in düzenli alımları ise dikkat çeken önemli bir ayrıntı. Ortak son olarak geçtiğimiz 15 Mayıs günü **117,00-117,80 TL** fiyat aralığında 40.000 TL nominal tutarda hisse almıştı. Bu arada Aksa'nın sonras şirketin sermayesi içindeki payı %23,75 oldu. Ortak küçük miktarlarda da olsa zaman zaman gerçekleştirdiği alımlarla hissesi destekliyor.

Şirketin gelirleri geçtiğimiz yıl azalırken son açıkladığı 2024 ilk çeyrek mali tablolarında da düşüş sürdü. Yüzde 12'lik gerilemenin ardından ilk üç aylık getiri 6,64 milyar TL'ye indi. Bununla birlikte dönem sonunda kârını %102 artıran 675,2 milyon TL'ye çıkmasını bildi. Bunda finansman gelirlerindeki artış etkili oldu. **Kur farkı** ise faiz gelirisini 214,8 milyon TL'den 432,2 milyon TL'ye çıkması, azalan gelirlere rağmen kârı büyüttü. Bu artışta sınırlı yükselen finansman gelirlerinin de etkisi bulunuyor. Piyasaların açılım sağlanması beraberinde şirketin gelirlerini de arttıracaktır.

Sektörün önemli oyuncusu. Piyasadaki daraldan etkilense de büyümesini sürdürmesini bildi

Tofaş Otomobil için risk nedir? Hisse için olası olumsuzluklar olarak nelere dikkat etmek gerekir? Ayhan Gürmüz

Ayhan, sadece sektörde değil yatırımın her alanında bir risk vardır. Ancak bu riskin boyutlarında değişimler gözlenebilir. Borsa yüksek risk içeren mecralarda biridir. Bununla birlikte yüksek risk kendi içinde de kategorize edilebilmekte. Daha açık ifade ile borsadaki küçük ya da **genç firmaların** riski, piyasada oturmuş ve belli bir hacme sahip firmalara göre yüksektir. Aynı şekilde hızlı büyümek isteyen **agresif firmaların** riski de, daha dengeli ve piyasadaki gelişmeleri nazara alarak hareket eden firmalara göre yüksektir. Tofaş'ın riskini de bu çerçevede değerlendirelim.

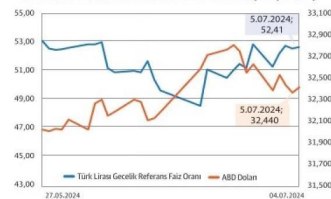
Tofaş sektöründe belli bir zaman diliminde belli bir risk vardır. Riski kendisinin ziyade sektör ya da konjonktürel gelişmelere bağlı olarak artıp azalabilecektir. Bu anlamda uzun vadede dengeli bir büyüme sahip olduğuna söylemek yanlış olmaz. Öte yandan sektörde ilk beş ayda toplam üretim %2 azaldı, ve belli bir hacme sahip firmalara göre yüksektir. Aynı şekilde hızlı büyümek isteyen agresif firmaların riski de, daha dengeli ve piyasadaki gelişmeleri nazara alarak hareket eden firmalara göre yüksektir. Tofaş'ın riskini de bu çerçevede değerlendirelim.

DÖVİZ POLİTİKASI

TLREF ve Dolar/TL'nin seyri

TLREF 52,41'de bulunurken dolar/TL kuru 32,44'te bulunuyor. Faizlin yüksek seyri ve yüksek enflasyondaki zayıf seyir, TL varlıklarını ilgi göstermiş neden oluyor. Faizlerin yüksek kalmaya devam etmesi, reel getiri sunması yatırımcıların dövizlerine TL'yi tercihlerindeki tutmaya devam etmelerine neden olacaktır.

Türk Lirası Gecelik Referans Faiz Oranı ve Dolar/TL (TLREF)

YATIRIM FONLARI

Aylık en iyi performans gösteren fonlar
15 fon aylık ortalama %8,72 kazandı

SON BİR AYIN EN YÜKSEK GETİRİLİ YATIRIM FONLARI					
Kod	Ad	Son Bir Ay Getiri (%)	Son 1 Yıl Getiri (%)	Portföy Değeri (Milyon TL)	Yatırımcı Sayısı
AES	Ak Portföy	14,11	55,11	867	39.930
BİH	A1 Portföy	9,66	0,00	210	316
BİO	İş Portföy	9,30	0,00	2.349	28.923
İHK	İş Portföy	9,20	176,76	4.233	65.959
FDI	Fonera Portföy	8,73	0,00	25	81
TİZ	İş Portföy	8,51	161,95	6.883	34.947
AK3	Ak Portföy	8,47	142,29	8.444	24.819
ALC	Ak Portföy	8,40	104,71	1.429	31.818
MDH	Mekasa Portföy	8,27	86,74	16	406
YAY	TEB Portföy	7,84	145,12	2.085	13.177
YHS	Yapı Kredi Portföy	7,80	127,93	3.429	17.568
ST1	Strateji Portföy	7,74	98,40	773	4.845
SHE	TEB Portföy	7,63	95,25	99	1.625
YLE	Yapı Kredi Portföy	7,62	121,00	558	6.640
DPT	Deniz Portföy	7,54	112,24	522	9.199

Kaynak: Tefas.gov.tr, 08.07.2024

Son bir ayda 15 yatırım fonu ortalama yüzde 8,72 oranında getiri sağladı. Bu fonların ortalama yıllık getirisi ise yüzde 119 oldu. Ak Portföy Petrol Yab. BYT Fon Sepeti Fonu, son bir ayda %14,11 getiri ile en yüksek performans sergileyen fon oldu.

YATIRIM ARAÇLARI

Kod	Ad	Son Bir Ay Getiri (%)	Son 1 Yıl Getiri (%)
XU100	BIST 100	7,92	76,84
GLDGR	Gram Altın	3,09	53,86
USD-TCMB	TCMB Amerikan Doları	1,41	25,28
TUFE	Tüketici Fiyat Endeksi	1,64	71,60

Kaynak: Makro Expert, 30.04.2024

EMEKLİLİK FONLARI

Emeklilikte son bir ayın trendi

Değişken emeklilik fonları öne çıktı

SON BİR AYIN EN YÜKSEK GETİRİLİ EMEKLİLİK FONLARI					
Kod	Ad	Son Bir Ay Getiri (%)	Son 1 Yıl Getiri (%)	Portföy Değeri (Milyon TL)	Yatırımcı Sayısı
AJR	Axa Hayat ve Em.	9,03	186,23	277	731
İEH	NN Hay. Em.	8,17	143,04	4.319	63.268
BPH	BNP Paribas Cardif Em.	8,15	143,04	3.968	53.915
ALU	Allianz Yaşam ve Em.	8,15	115,76	5.392	291.081
BPI	BNP Paribas Cardif Em.	8,02	168,19	119	1.157
AVH	AgeSA Hay. ve Em.	8,00	104,91	858	13.710
BFS	BNP Paribas Cardif Em.	7,87	91,60	105	1.367
AVR	AgeSA Hay. ve Em.	7,66	72,60	8.235	291.966
AJA	Anadolü Hayat Em.	7,65	157,42	1.134	19.396
AHS	Anadolü Hayat Em.	7,63	155,77	16.551	307.610
AHL	Anadolü Hayat Em.	7,63	156,26	4.419	75.061
HES	Axa Hayat ve Em.	7,49	176,38	5.428	17.566
AJD	Anadolü Hayat Em.	7,44	105,07	715	18.278
AJZ	Axa Hayat ve Em.	7,36	113,20	111	477
CHH	QNB Sağlık Em.	7,35	118,74	1.341	11.884

Kaynak: Tefas.gov.tr, 08.07.2024

Son bir ayda değişken emeklilik fonları öne çıktı. Aylık bazda en fazla kazandıran emeklilik fonlarının getirileri yüzde 7,35 ile yüzde 9,03 arasında değişti. Bu emeklilik fonlarının yıllık bazda getirileri yüzde 72,60 ile yüzde 186,23 arasında gerçekleşti. Axa Hayat ve Emeklilik OKS Agresif Değişken EYF, %9,03 getiri ile son bir ayda en yüksek

performansı sergiledi. Bu fon, yıllık %186,23 getiri ile de uzun vadede yüksek getiri sağladı. NN Hayat ve Emeklilik Hisse Senedi EYF ve BNP Paribas Cardif Emeklilik Hisse Senedi EYF, sırasıyla yıllık %8,17 ve %8,15 getirisi ile dikkat çeken diğer fonlar arasında yer aldı. Her iki fon da yıllık bazda %143,04 getiri ile yatırımcılarına güçlü kazançlar sağladı.

Çalışma gün sayısı azaldı, ihracat geriledi

"TR-METALENDEKS" Türkiye Metal Sanayi İhracat Endeksi sonuçlarına göre, haziran ayında 3 gün daha az çalışılması nedeniyle ihracat miktar endeksi 150,6 puandan 115,2 puana indi. Metal sanayi ihracat değer endeksi ise geçen ay 179,8 puandan 139,2 puana geriledi.

Istanbul Demir ve Demir Dışı Metaller İhracatçıları Birliği (İDDMİB), sektörün ihracat artış oranları ile bir sonraki ay beklentisinin de yer aldığı "TR-METALENDEKS" haziran ayı sonuçlarını açıkladı. Nisan-Haziran döneminde yüksek bir dalgalanma gösteren endekste, çalışma gün sayılarının değişimi ihracat performanslarını gölgeledi. Geçen yılın aynı ayına göre 3 çalışma günü daha az yaşandı. Açıklanan sonuçlara göre, haziran ayında ihracat pazarlarında durgunluk devam ederken beklenen toparlanmanın ötelenmesi, özellikle siyasi ve jeopolitik gelişmelerin pazarları baskılamaya başladığı açıklandı. Metal ihracatının de-

ğer olarak miktar ve fiyat gelişmelerine bağlı kalmaya devam ettiği, ikinci çeyreğin son ayında çalışma gün sayısının yine önemli ölçüde azalması ile ihracatta miktar ve değer olarak düşüş yaşandığı belirtildi. Endeksin haziran ayı sonuçlarına göre; metal sanayi ihracat miktar endeksi haziran ayında çalışma gün sayısının önemli ölçüde azalması ile düşüş gösterdi. Endeks mayıs ayında 150,6 puan iken 2024 haziran ayında 115,2 puana geriledi. Miktar endeksi haziran ayında çalışma gün sayısının azalmasının olumsuz etkilerini yaşarken pazarlarda da durgunluğun devam ettiği belirtildi. TL'nin değerlenmede sıkıntı yarattığının kaydedildiği endeks sonuçla-

rına göre, metal sanayi ihracat değer endeksi miktardaki düşüşe bağlı olarak 179,8 puandan 139,2 puana geriledi. İhracat birim fiyatlarındaki sınırlı artışa rağmen ihracat değer olarak düşüş yaşadı.

İhracat birim fiyatlarında sınırlı yükseliş

Metal sanayi ihracat birim değer endeksinin ise haziran ayında sınırlı ölçüde yükseldiğinin belirtildiği sonuçlara göre, endeks mayıs ayında 119,4 puan iken haziran ayında 120,9 puana çıktı. Haziran ayında bakır ve alüminyum ile demir çelik fiyatlarında yaşanan gerileme ve ihracat pazarlarında fiyatların düşürülmesi baskısına rağmen ihracat birim fiyatlarında artış yaşandı. İhracat birim fiyatları mayıs ayında ortalama 4,46 dolar/kg iken haziran ayında 4,52 dolar/kg olarak gerçekleşti.

Alınan ihracat siparişlerinin haziran ayında sınırlı düşüş gösterdiği bilgisinin paylaşıldığı endeks sonuçlarına göre, haziran ayında alıcıların fiyat baskısı ve fiyat indirim taleplerinin devam ettiği, artan rekabet baskısı ile de alınan siparişlerde ihracat birim fiyatlarının düştüğü ve sipariş alınan müşteri sayısındaki genel daralma eğiliminin yavaşlayarak sürdüğü belirtildi.

İhracat beklentisi 18,8 puan düştü

Ticaret Bakanlığı, yılın üçüncü çeyreğine ilişkin Dış Ticaret Beklenti Anketi'ni açıkladı. Buna göre, ihracat beklenti endeksi, bu dönemde bir önceki çeyreğe kıyasla 18,8 puan azaldı. Yılın ikinci çeyreğinde 123,3 olan endeks, üçüncü çeyrekte 104,5 seviyesine geriledi. Endeks geçen yılın aynı dönemine göre 5 puan azalış gösterdi. Bu yılın üçüncü çeyreğine ilişkin ithalat beklenti endeksi ise bir önceki çeyreğe göre 3,1 puan artarak 107,6 seviyesinde gerçekleşti. Endeks geçen yılın aynı dönemine göre de 2,3 puan yükseldi.

İhracat iklimi zirveden geriledi

Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen ISO Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin Haziran 2024 sonuçları açıklandı. Endekste eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor. Mayıs 52,8 olan

endeks, haziranda 51,6 ile marttan bu yana en düşük seviyeye gerileyerek ihracat iklimindeki güçlenmenin hız kestiğine işaret etti. Endeks, Nisan 2023'ten bu yana en yüksek seviyeye ulaşmıştı. Haziranda Türk imalatçıların ana ihracat pazarları içerisinde ekonomik aktivitenin en güçlü genişleme kaydettiği ülke Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) oldu.

Açıklanan endeks sonuçlarını değerlendiren Türkiye İhracatçıları Meclisi (TİM) Başkan Vekili ve İstanbul Demir ve Demir Dışı Metaller İhracatçıları Birliği (İDDMİB) Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Tecdelioğlu, ikinci çeyreğin son ayında çalışma gün sayısının önemli ölçüde azalması ile ihracatta miktar ve değer olarak düşüş yaşandığını belirtti.

ISO 500'DE YER ALAN TRAKTÖR FİRMALARI

2023	Firma	Değişim
28	Türk Traktör ve Ziraat Makineleri	19
81	Same Deutz Fahr Traktör	166
240	Tümosan Motor ve Traktör	51
264	Başak Traktör Tarım Ziraat ve İş Makinaları	43
387	Erkunt Traktör Sanayi	147
462	Hattat Traktör Sanayi	96

80 bin
Bu yıl
üretilmesi
beklenen
traktör sayısı

77 bin 901
Türkiye'de
2023 yılında
satılan
traktör sayısı

6 firma
ISO500'de
yer alan traktör
firması sayısı

BU YIL İÇ SATIŞLARDA YÜZDE 20 DARALMA BEKLENİYOR

Sübvansiyonlu krediler, traktör firmalarını ilk 500'de uçurdu

Geçen yıl traktör firmaları ilk 500 listesinde üst sıralara doğru adeta uçtu. 2023'te düşük sübvansiyonlu tarımsal kredi faiz oranlarının traktör talebini olumlu yönde etkilediğini kaydeden TARMAKBİR Yönetim Kurulu Başkanı Gökhan Bayramoğlu, bunun da sektörün ISO 500'deki konumunu güçlendirdiğini söyledi.

Mehmet Hanifi GÜLEL
mehmet.gulel@dunya.com

Geçen yıl sübvansiyonlu tarımsal kredi faiz oranlarının cazibesıyla artan traktör satışları söz konusu şirketlere rekor olarak geri döndü. Geçtiğimiz ay açıklanan ISO500 listesinde 6 traktör firması yer alırken en hızlı yükselen Same Deutz Fahr Traktör listede 166 basamak birden atlayarak 81'inci sıraya çıktı. Sektörün listedeki birincisi Türk Traktör ise 19 sıra atlayarak 28'nci oldu.

Geçen yıl 77 bin 901 adetle tüm zamanların rekoru kırıldı

Geçen yıl özellikle yılın ilk yarısında yüksek enflasyona oranla düşük olan sübvansiyonlu tarımsal kredi faiz oranlarının traktöre olan talebi olumlu yönde etkilediğini söyleyen Türk Tarım Alet ve Makinaları İmalatçıları Birliği (TARMAKBİR) Yönetim Kurulu Başkanı Gökhan Bayramoğlu, olağan taleplerin yanı sıra yüksek enflasyonun sürdüğü bir ortamda fiyatların daha da

artacak olması endişesi de tarım makinelerine ve özellikle traktörde alım kararlarının öne çekilmesinde etkili olduğunu vurguladı. 2023'ün ikinci yarısından itibaren kademeli olarak yükselmeye başlayan kredi faiz oranları ve sonrasında kredi şartlarının zorlaşması nedeniyle sektörde daralmanın ilk emareleri 9'uncu aydan itibaren görülmeye başladığını aktaran Bayramoğlu, "Eylül-kasım döneminde belirgin bir biçimde düşen satışlar, yılın son ayı olması sebebiyle aralık ayında büyük ölçüde toparlanmış ve böylece 2023'te 77 bin 901 adetle tüm zamanların en yüksek pazar değerine ulaştı. Bu da doğal olarak sektörün ISO 500'deki konumunu güçlendirdi. Türk makine sektöründe üretimden satış değerine, ihracattan, yarattığı istihdama kadar en major segmentlerinden birisi olan tarım makineleri endüstrisi için bu sonucu normal karşılıyoruz" dedi.

Diğer yandan, 2023'te yaşanan yüksek enflasyon etkisinin sadece traktörde olmadığına vurgu yapan Bayramoğlu, "Türkiye otomobil ve hafif ticari araç toplam pazarı da bir önceki yıla göre yüzde 57,4 oranında artarak rekor bir büyüme gösterdi. Tarım dinamiklerinden bağımsız olarak enflasyonun alım kararlarını etkilediği ve bir

Her üç traktörden ikisi ABD ve İtalya'ya satıldı

Genel anlamda reel enflasyona bağlı olarak artan üretim maliyetlerine karşın, dolar kurunun uzun bir süredir geride kalması ihracatçının rekabet gücünü azalttığı gibi, ithalata da ciddi anlamda artırdığına dikkat çeken Gökhan Bayramoğlu, "Bu durum aynı zamanda iç piyasadaki dengeleri de bozdu. Majör ihracat pazarlarındaki yavaşlama da bir diğer negatif unsur olarak karşımıza çıkıyor. Resmî

olmayan verilere göre yılın ilk 5 ayında traktör ihracatında adeta yüzde 10 seviyelerinde bir daralma yaşandığını hesaplıyoruz. Bu sonucun yıl sonunda da büyük oranda gerçekleşmesi ve ihracat hacminin yüzde 7-10 seviyelerinde daralması şimdilik muhtemel görünen bir gelişme. 2023'te 598 milyon dolar seviyesinde traktör ihracat edildi. 116 milyon dolar seviyesinde ise traktör aksamı ve

parça ihracatı yapıldı. En fazla traktör ihracatı yüzde 39,4 ile ABD yapıldı. İtalya ise yüzde 28,8'i yaptı. Avusturalya, Meksika, Fransa, Sırbistan, Portekiz, Güney Afrika, Ukrayna ve Irak'a ihracat yapılırken, her üç traktörden ikisinin ihracat geliri ABD ve İtalya'dan geldi. Güncel olarak ABD, İtalya dışında Güney Afrika, Meksika, Portekiz ve Ukrayna diğer ülkelere göre şimdilik öne çıkıyor" dedi.

Gökhan Bayramoğlu

yatırım aracı olan traktör satışlarında önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz" diye konuştu.

İlk 5 ayda iç pazarda %18 kayıp yaşanıyor

Geçen yıl ağustos ayında yüzde 29,4 olan (sübvansiyon öncesi) faiz oranlarının önce yüzde 36,6'ya yükseltildiğini ve yılın yüzde 42 puanla kapattığına dikkat çeken Bayramoğlu, güncel olarak ise faiz oranının yüzde 58,8

seviyesinde olduğunu belirterek, "Bu seviyeler doğal olarak yatırım kararlarında etkili oluyor. Nitekim 2023'te yetkilendirilmiş devlet bankasından traktör alımlarında kredi kullanım oranı yüzde 70 seviyelerindeydi, özel bankaların ve alternatif finans kanallarının da devreye girmesiyle güncel olarak oran yarıya düştü. Tüm bunların bir sonucu olarak bu yılın ilk 5 ayında iç pazarda 27 bin 881 adet traktörün trafiğe teslimi gerçekleşti. Geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 18'lik bir kayıp yaşanıyor. Aynı dönemde üretimde yüzde 14'lük bir daralma söz konusu oldu ve 34 bin 989 adet traktör üretildi. Diğer yandan ihracatın da yüzde 10 seviyelerinde gerilemiş olması

nedeniyle bayi stoklarında bir artış olması beklenebilir" yorumunda bulundu.

Ülkedeki genel ekonomik durumun yanı sıra tarımın doğa koşullarına bağlılığı, girdi fiyatlarındaki olağanüstü değişimler ve uluslararası borsalarda ürün fiyatları gibi çok farklı parametreleri sektörde net bir tahmin yapmayı zorlaştırdığını ifade eden Bayramoğlu, "Bununla birlikte ihracatta artış olmayacağına hatta yüzde 7-10'luk bir daralma olabileceğini, ama iç pazarın yüzde 20 seviyelerinde düşeceğini, bunun da üretimi yansıyacağını düşünüyoruz. Bu sonuçlara göre pazarın 62 ile 65 bin bandında oluşması, üretimin ise 80 bin adet civarında gerçekleşebilir" dedi.

İhracatta hava yine bozuluyor

İstanbul Sanayi Odası (İSO) haziran ayı "Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi"ni açıkladı. Mayıs ayında 52.8 puan olan endeks haziranda 51.6'ya geriledi. Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen endeks eşik değer olan 50'nin üzerinde kalsa da gerileme iklimin bozulmakta olduğunu gösterdi. Marttan bu yana en düşük seviyeye gerileyen endekse göre ihracat iklimindeki güçlenme hız kesti.

Haziranda Türk imalatçılarının ana ihracat pazarları içerisinde en güçlü genişleme kaydettiği ülke Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) oldu.

S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, şu değerlendirmeyi yaptı: "Haziranda büyümenin bir miktar

yavaşlamasına rağmen Türk ihracatçılarının talep koşulları genel olarak olumlu yöndeki seyrini korudu. Yavaşlama, büyük ölçüde Avrupa'daki ekonomik toparlanmanın ikinci çeyrek sonunda bir miktar hız kaybetmesinden kaynaklandı."

'Rekabetçi kur' talebi

Bu arada yılın ilk altı ayında mobilya, kâğıt ve orman ürünleri ihracatı yüzde 17.7 azalışla 546.3 milyon dolar oldu. Akdeniz Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği Başkanı Onur Kılıçer, fiyat rekabetçiliğindeki dezavantaj nedeniyle değer bazında istenilen hedeflere ulaşamadığını belirtti. Kılıçer, "Umuyoruz ki ekonomi yönetimimiz de ihracatçılar için gerekli destek mekanizmalarını devreye alırlar" dedi.

● Ekonomi Servisi

"İSO TÜRKİYE İHRACAT İKLİMİ ENDEKSİ" HAZİRAN'DA 51,6 OLDU

Istanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, Haziran'da 51,6 oldu. Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen **İSO Türkiye** İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin Haziran 2024 sonuçları açıklandı. Endekste eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor. **İSO Türkiye** İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi haziran'da eşik değer olan 50'nin üzerinde kalarak Türk ihracat pazarlarındaki talep ko-

şullarının üst üste altıncı kez aylık bazda iyileştiğini gösterdi. Mayıs'ta 52,8 olan endeks, Haziran'da 51,6 ile Mart'tan bu yana en düşük seviyeye gerileyerek ihracat iklimindeki güçlenmenin hız kestiğine işaret etti. Haziran'da Türk imalatçıların ana ihracat pazarları içerisinde ekonomik aktivitenin en güçlü genişleme kaydettiği ülke Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) oldu. Bu ülkede üretim artışı yaklaşık son bir buçuk yılın en düşük oranında gerçekleşmesine rağmen güçlü temposunu korudu. Bir diğer güçlü gelişme, Türkiye'nin imalat **sanayi** ih-

racatındaki yüzde 6'lık payıyla en büyük ikinci ihracat pazarı olan ABD'de yaşandı. Bu ülkenin ekonomik aktivitesinde büyüme Nisan 2022'den bu yana en yüksek hıza ulaştı. Türk imalatçıların en büyük ihracat pazarı olan Almanya'da ise iktisadi faaliyet Mayıs'ta son bir yılın ilk artışını göstermesinin ardından Haziran'da yeniden hafif düşüş kaydetti. Diğer Avro Bölgesi ülkelerinden İtalya, İspanya ve Hollanda'da üretim artışı hız keserken, Fransa'da ise daralmanın sürdüğü görüldü.

EN HIZLI ÜRETİM ARTIŞI KATAR'DA GÖZLENDİ

Avro Bölgesi dışındaki Avrupa ülkelerine bakıldığında, Birleşik Krallık'ta ekonomik aktivitenin sergilediği güçlü artışa rağmen birlikte büyüme son bir yılın en düşük oranında gerçekleşti. Orta Avrupa'da ise zayıflık belirtileri Haziran'da da devam etti. Polonya ve Çekya'da imalat **sanayi** üretimi azalmaya devam ederken, Romanya'da iki ay-

lık büyümenin ardından ılımlı düşüş kaydetti. Rusya'da da ekonomik aktivite yeniden düşüşe geçti. Haziran'daki anket kapsamındaki tüm ülkeler içerisinde en hızlı üretim artışı Katar'da gözlemlendi. Bu ülkeyi Suudi Arabistan ve Hindistan takip etti. Açıklamada görüşlerine yer verilen S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, şu değerlendirmeyi yaptı: "Haziran'da büyümenin bir miktar yavaşlamasına rağmen Türk ihracatçıların talep koşulları genel olarak olumlu yöndeki seyrini korudu. Özellikle ABD ve BAE pazarları genel görünümü destekledi. İyileşmenin Haziran'da gösterdiği yavaşlama, büyük ölçüde Avrupa'daki ekonomik toparlanmanın ikinci çeyrek sonunda bir miktar hız kaybetmesinden kaynaklandı. Dolayısıyla bunun sadece geçici bir fren mi, yoksa daha uzun süreli bir yavaşlama döneminin başlangıcı mı olduğu sorusunun yanıt bulması açısından Temmuz PMI verileri yakından takip edilecek."

İhracat iklimi endeksi haziranda 51,6 oldu

İSTANBUL Sanayi Odası (İSO)

Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, haziranda 51,6 olarak ölçüldü. Endeks, mayısta 52,8 seviyesindeydi. S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, büyümenin yavaşlamasına rağmen talep koşullarının olumlu seyrettiğini belirtti. ABD ve BAE pazarları genel görünümü desteklerken, Avrupa'daki ekonomik toparlanmanın hız kaybetmesi iyileşmenin yavaşlamasına sebep oldu. Temmuz PMI verileri, sürecin devamını görmek açısından önemli olacak.

İhracatta işler ters gidiyor

İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi haziran ayında eşik değer olan 50.0'nin üzerinde kalarak, Türk ihracat pazarlarındaki talep koşullarının üst üste altıncı kez aylık bazda iyileştiğini gösterdi. Mayıs ayında 52.8 olan endeks Haziranda 51.6'ya düştü. Endeks mart ayından bu yana en düşük seviyeye gerileyerek ihracat iklimindeki güçlenmenin hız kestiğine işaret etti

RECEP BAHAR / DETAY HABER

Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin Haziran 2024 dönemi sonuçları** açıklandı. Endekste eşik değer olan 50.0'nin üzerinde ölçülen tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50.0'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor. **İSO Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi** haziranda eşik değer olan 50.0'nin üzerinde kalarak Türk ihracat pazarlarındaki talep koşullarının üst üste altıncı kez aylık bazda iyileştiğini gösterdi. Bununla birlikte Mayıs ayında 52.8 olan endeks haziranda 51.6 ile Mart ayından bu yana en düşük seviyeye gerileyerek ihracat iklimindeki güçlenmenin hız kestiğine işaret etti. Endeks bu yıl Ocakta 50.6, Şubat ayında 51.1, Martta 51.6, Nisan'da 52.3, Mayıs'ta 52.8 idi. Endeks geçen yıl Ocakta 49.5, Şubatta 51.6, Martta 53.9, Ni-

sanda 53.9, Mayıs'ta 52.3, Haziran'da 51.1, Temmuzda 50.3, Ağustosta 49.1, Eylülde 49, Ekimde 48.5, Kasımda 49.5, Aralıkta 49.6 olarak gerçekleşmişti. İhracat endeksinde en yüksek rakam 58.5 ile Haziran 2021'de gerçekleşmişti.

Bazı pazarlarda ciddi daralma yaşandı

Haziran ayında Türk imalatçıların ana ihracat pazarları içerisinde ekonomik aktivitenin en güçlü genişleme

kaydettiği ülke Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) oldu. Bu ülkede üretim artışı yaklaşık son bir buçuk yılın en düşük oranında gerçekleşmesine rağmen güçlü temposunu korudu. Bir diğer güçlü gelişme, Türkiye'nin imalat **sanayi** ihracatındaki yüzde 6'lık payıyla en büyük ikinci ihracat pazarı olan ABD'de yaşandı. Bu ülkenin ekonomik aktivitesinde büyüme Nisan 2022'den bu yana en yüksek hıza ulaştı. Türk imalatçıların en büyük ihracat pazarı olan Al-

manyada ise iktisadi faaliyet mayısta son bir yılın ilk artışını göstermesinin ardından haziranda yeniden hafif düşüş kaydetti. Diğer Euro Bölgesi ülkelerinden İtalya, İspanya ve Hollanda'da üretim artışı hız keserken Fransa'da ise daralmanın sürdüğü görüldü. Euro Bölgesi dışındaki Avrupa ülkelerine bakıldığında, Birleşik Krallık'ta ekonomik aktivitenin sergilediği güçlü artışa rağmen büyüme son bir yılın en düşük oranında gerçekleşti. Orta Avrupa'da ise zayıflık belirtileri Haziran ayında da devam etti. Polonya ve Çekya'da imalat **sanayi** üretimi azalmaya devam ederken, Romanya'da iki aylık büyümenin ardından ılımlı düşüş kaydetti. Rusya'da da ekonomik aktivite yeniden düşüşe geçti. Hazirandaki anket kapsamındaki tüm ülkeler içerisinde en hızlı üretim artışı Katar'da gözleendi. Bu ülkeyi Suudi Arabistan ve Hindistan takip etti.

İhracat koşulları daraldı

TÜRKİYE imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye** imalat sektörü ihracat iklimi endeksinin haziran 2024 dönemi sonuçları açıklandı.

İSO Türkiye imalat sektörü ihracat iklimi endeksi haziranda 51.6 ile mart ayından bu yana en düşük seviyeye gerileyerek ihracat iklimindeki güçlenmenin hız kestiğine işaret etti. Endekste eşik değer olan 50.0'nin üzerinde ölçülen tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50.0'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor. (EKONOMİ SERVİSİ)

İhracat ikliminde iyileşme hız kesti

İSTANBUL Sanayi Odası Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi haziran ayı değeri açıklandı. Mayıs ayında 52,8 ile yılın en yüksek düzeyine çıkan endeks, haziranda 51,6'ya geriledi. Buna rağmen eşik değeri olan 50,0'nin üzerinde kalarak, Türk ihracat pazarlarındaki talep koşullarının üst üste altıncı kez aylık bazda iyileştiğini gösterdi. Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki (BAE) güçlü büyüme ve ABD'de ekonomik faaliyetin artması, iyileşme üzerinde etkili oldu. ABD'de büyüme son 26 ayın en yüksek düzeyine çıktı. Öte yandan, Avrupa'da ekonomik toparlanma hafif hız kaybetme sinyali verdi ve bu durum ihracat iklimindeki iyileşmenin bir önceki aya göre yavaşlamasına yol açtı.

Türk imalatçıların en büyük ihracat pazarı olan Almanya'da ise iktisadi faaliyet mayısta son bir yılın ilk artışını göstermesinin ardından haziranda yeniden hafif düşüş kaydetti. Diğer Euro Bölgesi ülkelerinden İtalya, İspanya ve Hollanda'da üretim artışı hız keserken Fransa'da ise daralmanın sürdüğü görüldü.

Haziran'daki anket kapsamındaki tüm ülkeler içerisinde en hızlı üretim artışı Katar'da gözlemlendi. Bu ülkeyi Suudi Arabistan ve Hindistan takip etti.

Şırnak Valiliği ile İstanbul Sanayi Odası Arasında "İSO Mesleki Eğitim İş Birliği" Protokolü İmzalandı

Şırnak Valiliği ile İstanbul Sanayi Odası (İSO) arasında meslek liselerindeki eğitim niteliğinin artırılması amacıyla "İSO Mesleki Eğitim İş Birliği" protokolü imzalandı.

Şırnak ve Hakkâri ziyaretleri çerçevesinde beraberindeki heyetle birlikte Şırnak'a çıkarma yapan İstanbul Sanayi Odası üyeleri, Şırnak Valiliği ve Milli Eğitim Müdürü ile "İSO Mesleki Eğitim İş Birliği" protokolünü imzaladı.

Bu projeyle, sanayicilerin güvenliğini içerisinden herhangi bir olaya gönüllü bir şekilde meslek liseleriyle çalışması ve İstanbul'daki meslek liselerinin iş yapma kültürünün Şırnak'ta yaygınlaştırılması amaçlanıyor. Proje kapsamında Şırnak Valisi Cevdet Atay ve İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan arasında iş birliği protokolü imzalandı.

Gerçekleştirilecek projeyle meslek liselerindeki eğitimin niteliğinin artırılması hedefleniyor.

Yapılan protokol hakkında değerlendirilmede bulunan Şırnak Valisi Cevdet Atay, "Bugün burada bir okul protokölü imzalayacağız. Sizleri şehrimizde ağırlamaktan dolayı mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum. Karşılaştığımız insanların genelde iş konusunda talepleri oluyor. Burada da model ile buraya yeni yatırımcılar

başlatıyoruz. Bizzat Milli Eğitim Bakanımızın ve İl Millî Eğitim müdürümüzün bilgisi dâhilinde olan bir proje olacak. Bu konudaki deneyimlerimizi ve İstanbul'daki meslek liseleriyle beraber bu iş yapma kültürünü bölgeye taşıyacağız. Geleceğimizin en büyük kazancı ve teminatı olan gençlerimizi işsiz ve hayalimiz ve vizyonumuzdur." diye

Şırnak valiliğinde yapılan toplantıda Şırnak valisi Cevdet Atay, İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, Şırnak Millî Eğitim Müdürü İzzettin Aydın arasında "İSO Mesleki Eğitim İş Birliği" protokolü imzalandı.